

Det er ikke alle mennesker som har like lett for å omstille seg. Det er et alminnelig ~~anerkjent~~ fenomen i fredstid at reaksjonære elementer innen et folk henger noen trinn etter i utviklingen. Nåvel, ~~det er vel~~ ^{er faktisk} og for seg bare naturlig og ~~forsåvidt~~ ^{også} riktig at slike elementer er tilstede og legger en bremse på en utvikling som ellers i for stor utstrekning vilde bli preget av radikalisme med det resultat at et solid ~~underlag~~ ^{grundlag} ~~for en~~ ^{for en} ~~stabil~~ ^{stabil} ~~utvikling~~ ^{utvikling}.

Når det gjelder den tid vi lever i skal vi være de første til å innrømme at det tar tid å tilpasse seg den nye tids ideer. En så radikal omveltning, som ikke bare har sine ytre former, men ~~dertil~~ ^{og} griper revolusjonerende inn i hvert enkeltmenneskes eget indre, må nødvendigvis ta sin tid.

Imidlertid, - ideene var forberedt i over 10 år her heime før krigen og etter snart 5 års krig, som har brakt utviklingen med kjempeskritt framover, skulde en vente at det store flertall av folket omsider hadde innsett iallfall den ting at det gamle, - det som var, - ikke under noen omstendighet vil komme tilbake. Enten man er nasjonalsosialist eller ikke, skulde det vel omsider være gått opp for folk at det gamle har utspilt sin rolle, at utviklingen selv har løpt fra det og at det må nye former til for samfunnsordningen innen et folk om nasjonen skal ha sjangser for å hevde seg i den verden som vil tre fram av denne krigens ragnarokk.

All den stund ledende statsmenn også blant de andre, hos dem som kjemper mot det nye som bryter seg fram i tiden, åpent innrømmer dette og taler om de nye former som demokratiet må anta for å kunne overleve denne krisen, skulde det forsåvidt være enighet på dette punkt. Man opererer hektisk med planer for et "demokratisk demokrati" og vrir f.eks. sin hjerne med å kombinere den gamle demokratiske oppfatning med den økning av regjeringens myndighet og ansvar som man åpent erkjenner er nødvendig. Og når selv den norske exil-regjering er kommet til det resultat at de gamle former ikke duer lenger, skulde man ærlig talt vente at exil-regjeringens disipler her heime i sine planer for etterkrigstiden var

kommet til samme slutning. Eller har vi også her møtt et av de mange tegn på uoverensstemmelser mellom herrene i London og "heimefronten"? I et av exilregjeringens "offisielle" talerør finner vi følgende:

"Begivenhetene har virket så sterkt både materielt og åndelig at det er vanskelig å tenke seg at tilstanden før 9. april skal kunne gjenopprettes helt, selv om man skulde ønske det. Ingen vil etter denne krig se på samfunnsoppgavene på samme måte som før. Oppgavene er andre, menneskene vil heller ikke være de samme."

Altså en oppsiktsvekkende, ærlig ^{uttalelse} oppfatning fra Nygaardsvold & Co. Desto mer deprimerende må det være for samme Nygaardsvold å konstatere at folk her heime ligger så sørgelig langt tilbake i tiden. ^{sen} En av "heimefrontens" aviser "Krig og fred" ^{hvis det skulle} gir uttrykk for i en av ^{denne} sine siste nummer før jul:

"Trekker vi derfor den konsekvens at vi ikke har noe storting, må vel den videre konsekvens være at vi ikke har noen forfatning i det hele tatt. Det kan imidlertid ikke herske synderlig juridisk tvil om at stortingsrepresentantene fra 1936 har både plikt og rett til å fungere inntil nytt storting er valgt."

Jeg innskyter her den bemerkning at oppfatningen blant våre motstandere her heime også på dette punkt er sterkt divergerende. Således hevder den kommunistiske illegale avis "Fri Fagbevegelse" :

"Når det gjelder det gamle storting av 1936, så er det praktisk talt enstemmighet om at dette ikke bør innkalles på nytt."

Men det er altså en fraksjon som går inn for dette gamle stortinget også, så la oss se litt på denne muligheten.

I Norges gamle storting satt det som kjent 150 representanter. Hvis man går gjennom listen over de 150 som satt utover sin lovlige funksjonstid og fungerte som storting også i 1940, så vil man gjøre bemerkelsesverdige oppdagelser. Av de 150 har noen avsløret seg som rene kommunister og terrorister, har stått i spissen for illegale, kommunistiske sabotasjegrupper og har måtte forlate landet takket være sin virksomhet. På den annen side er endel av de gamle stortingsmennene kommet på bedre tanker og har rett og slett meldt seg inn i Nasjonal Samling. Atter andre fører en tilbake-

at de vil trekke fram det gamle stortinget igjen.

trukket tilværelse som de tidligere hadde gjort før et lumskt valgsystem trakk dem fram i lyset og satte dem i stortinget. Disse er politisk uinteresserte og utfolder en nærmest passiv lojalitet overfor det nye styre. Atter andre - og de kommer vesentlig fra den borgerlige leir - samlet sammen det de hadde av materielle goder her i livet, opparbeidet gjennom en rekke perioder i Norges storting og de stillinger og bein som fulgte med det, og har slått seg ned i Sverige, i England, ja endog i Amerika i nye og faste, gode stillinger som de vel neppe kan tenkes å ville forlate igjen.

Det vil føre for langt å gå gjennom hele listen over de 150, men det kunde være interessant å trekke fram et fylke for å få et lite inntrykk av hvordan forholdet med hensyn til de tidligere stortingsrepresentanter er. ~~Et fylke~~^{Av disse} ~~hvor jeg er særlig godt kjent, hadde fylket~~ 6 representanter i Norges storting. Av disse 6 har 2 avsløret seg som rene kommunister. Den ene - en overretts-sakfører - rømte ifjor fra landet da det viste seg at han hadde stått i spissen for en kommunistisk terror-gruppe og ledet en rekke sabotasjehandlinger rettet mot norske bedrifter og anlegg. Den annen ble i sin tid valgt inn på stortinget ~~for~~^{for} Det norske Arbeiderparti, men har idag glidd helt over i kommunismen. Av de øvrige 4 representanter er den ene en eldre gårdbruker hvis innstilling til den nye tid har vært passiv og lojal den hele tid. En annen er skredder og nærmest politisk uinteressert. Den tredje har meldt seg inn i Nasjonal Samling, og hvordan den siste representant stiller seg, kjenner jeg ikke til.

Dette fylke har også - sammen med et annet - 3 byrepresentanter. Den ene av disse var forsvarsminister i den tidligere norske regjering samtidig som han var militærneker og hadde utgitt en rekke anti-militaristiske skrifter. En annen som i stortinget satt i sosialkomiteen som bl.a. hadde med fabrikktilsyn å gjøre, har øvet dette tilsyn så effektivt at han er blitt disponent med solid gasje i en av de bedrifter hvor han tidligere samtidig var aksjonær, medlem av styret og kommunens representant. Den tredje - som også var medlem av sosialkomiteen - har rystet Norges støv av sine føtter og for-

svant samtidig med gullsekkene over til England for senere å ta enno tryggere oppholdssted i Amerika. Forsåvidt~~x~~ satt han i den rette komité i stortinget som denne komiteén hadde med kontroll av utvandrere å gjøre.

Hvis vi tar dette fylke som en fellesnevner for samtlige fylker i landet, så vil man måtte innrømme at det storting som eventuelt skulde sammenkalles etter en "befrielse" vilde få et noe merkelig utseende. Jeg skulde tro at dets evne til å avgjøre spørsmål av betydning for Norges framtid, vilde være enno mindre enn dets kvalifikasjoner før krigen tilsa. Og hvordan arbeidet no dette norske storting ? De 150 mann var framkommet gjennom valg på politiske partiers valglister. Hvordan kandidatene til disse listene ble stilt opp, skal jeg ikke komme nærmere inn på. Jeg skal bare i den forbinneelse tillate meg å sitere et lite avsnitt fra Sven Elvestads roman "Fædrelandets have" :

"Begyndelsen er den, at Grukkevik skal vælge stortingsmand. Det er intet iveien for, det er snarere sandsynlig, at der i Grukkevik findes virkelig værdifulde mennesker, som kunde stilles. Men det er udelukket at nogen av dem kan komme i betragtning, for det første fordi et værdifuldt menneske umulig kan finde sig i de nedværdigende forhold med forpligtelser og løfter som maa gaa forut for enhver nomination og dernæst fordi de forskjellige interesser aldeles ikke kan stole paa en mand, hvis intelligens kunde tyde paa, at han var istand til at henføres av en personlig overbevisning, av en stemning i sit eget sind. Desuten har den store vælgermasse en avgjort antipati mot intelligens. Det gjørlder altsaa aa finde en generalnævner for Grukkeviks stridende interesser indenfor mellompartiet. Olsen ? Olsen gaar aldrig i Missionshuset og missionsvennerne tæller i urnen. Gudrunsen er go, men han har en unge med jenta paa hotellet og kirkefolket maa ikke støtes. Den ene er ikke sikker avholdsmand, den anden er altfor ivrig maalmænd, den tredje er mislikt av smaafolk, den fjerde har lovet så altfor meget til alle kanter og den femte er tilhenger av ølret paa hurtigruten. Saaledes maa der lirkes og lempes, for her skal alle interesser ha sin del, kirke og hedningemissionen, avhold og avind. Men endelig findes manden og mens man formelig hører hvordan det værker av daarlig skjult misfornøielse i alle mellempartiets avskygninger, trækkes han frem fra haugen : En av de stille, som ikke har gjort noget til nogen kant, graa av hæderlighed, indskrumpet av almindelighet, maalmænd, sergeant, kirkemand, avholdsmand, villig til etter bedste evne at indrette sin overbevisning saaledes at alle blir tilfreds. "

Når han så satt på stortinget som også var en meget tilfeldig sammensatt institusjon, så havnet han i en eller

annen komité hvor de rent faglige problemer skulde forberedes og delvis avgjøres. Av slike komiteer hadde vi en rekke i stortinget. Karakteristisk for disse komiteers fagkyndighet er militærkomiteen som i vårt storting hadde 9 medlemmer og som i 1940 hadde følgende sammensetning :

~~en~~ sagarbeider Kristiansen fra Larvik
~~en~~ papirarbeider Nilsen fra Skien
~~en~~ landbrukssekretær Solliid fra Skien
~~en~~ lærer Sæther fra Elverum
~~en~~ konsularagent Ørbek fra Søndeled
~~en~~ gårdbruker Vik fra Kvam i Hordaland
~~en~~ kommandørkaptein Sverdrup fra Tønsberg
 som eneste militær
~~en~~ maskinfører Endresen fra Lillehammer
 som representant for statsråd Monsen,
 militærneker og stor antimilitær skribent

Formann i komiteen var fylkesmann Seip fra Sogn og Fjordane hvis eneste krigerske virksomhet - i henhold til eksisterende leksika - har utfoldet seg på det sproglige område idet han var en bror av en professor i sprog og ^{Spk} deltok ivrig i sprogstriden.

At dette skulde være tilstrekkelige kvalifikasjoner for å lede et lands militærkomité, tør være en oppfatning som det demokratiske Norge var nokså alene om. Det er intet ~~å si på~~ ^{under} at forholdene i det norske storting før krigen var temmelig kaotiske og at avgjørelser av faglig art ble temmelig tilfeldige og vilkårlige. Og som nevnt tidligere er det ingen grunn til å tro at disse forhold skulde ha endret seg i løpet av krigen og at den merkelige sammenblanding av stortingsmenn som vilde finne hverandre i stortingssalen etter en eventuell "befrielse" vilde være nærmest evneløse, for ikke å bruke det noe kraftigere uttrykk "latterlige overfor problemer av den art som vilde melde seg for vårt land etter krigen.

~~De gamle parlamentariske partiers~~ ^{Parlamentarismen} evneløshet har man forøvrig vært klar over i lengere tid i andre land som har levet under det parlamentariske system, og bestrebelsene i alle disse land har gått ut på å styrke regjeringenes stilling og derigjennom deres handlekraft og ansvar. En måte å gjøre dette på har vært å gi regjeringene ~~opplæringsrett, d.v.s.~~ ^{opplæringsrett} rett til å oppløse den sittende folkeforsamling og utskrive nytt valg for å uteske folkets dom i en sak som regjeringen hadde

fått parlamentets motstand på. Denne rett hadde ikke den norske regjering. Tilfeldig flertall i vårt storting kunde tvinge en regjering til å gå av, og slik partiene drev sin hestehandlerpolitikk, ble det umulig for noen sittende regjering å drive en politikk på lang sikt og etter fast opptrukne linjer. Derfor innrømmes det også fra demokratisk norsk hold i London idag - som jeg tidligere nevnte - at man må søke å finne fram til en ordning hvor igjennom regjeringens makt blir styrket uten at de demokratiske prinsipper derved forfuses.

Og som jeg har behandlet i et tidligere foredrag, har man også der borte drøftet planer for nyorganisering av Norges arbeidsliv etter krigen, en plan som i ett og alt viser seg å bygge på rene nasjonalsosialistiske prinsipper. Også på dette punkt når det gjelder statsformen, har vi i Nasjonal Samling den hele tid ført en klar og bestemt linje. Allerede i 1935 framkom Nasjonal Samling med et grunnlovsforslag til stortinget som gikk ut på at regjeringsmakten skulde styrkes bl.a. ved at man krevet 2/3 flertall for å felle en sittende regjering, og de faglige spørsmål skulde behandles av et kulturting og et næringsting mens stortinget fortsatt skulde beholde det politiske ansvar. I 1942, da Norges kulturting ble konstituert, skisserte Vidkun Quisling nærmere formene for vårt statsstyre. Han omtaler her organiseringen av kulturtinget og det kommende næringsting og fastslår at deres oppgaver skal være av rent faglig art og ikke politisk.

"Hva derimot selve Rikstinget angår", sa Quisling, "så skal det være en politisk folkerepresentasjon. Under den situasjon som er skapt ved 9. april og den påfølgende nasjonale revolusjon, er det nødvendig å gi Rikstinget en utpreget alminnelig politisk karakter. Det må ha en mer personlig og videre sammensetning enn en sammenfatning av Kulturtinget og Næringstinget med deres interesse-representasjon vilde gi. Dets oppgave blir heller ikke å være en parlamentarisk forsamling, d.v.s. en debatterende forsamling. Det må bli et politisk forum av rådgivende, orienterende og eventuelt be-kreftende og besluttende natur. Samtidig som det også skal bli et organ for den politiske ledelse til å stimulere interessen i folket for riksstyrets tiltak. Det må tjene til å gi hele folket innblikk og innsikt i de nasjonale problemer og dermed vekke en øket, aktiv deltakelse i de nasjonale hendelser. Det skal være en formidler og et bindeledd mellom Riksstyret og folket.

"Rikstingets medlemmer skal sitte der som enkeltpersoner. Ikke som direkte målsmenn for sin organisasjon, sitt yrke eller sin landsdel, selv om de selvfølgelig på sett og vis representerer disse. De skal sitte der først og fremst som nasjonalsinnede norske menn og kvinner, som hver på sin måte representerer det norske folk. En sådan nasjonalforsamling sammensatt av utvalgte representanter for de forskjellige områder av samfunnslivet og arbeidslivet, og fra alle deler av vårt land, vil være et fyldig og fullgodt uttrykk for det som rører seg i folket og en god formidler mellom folk og stat."

Mens således våre motstandere også på dette punkt ligger splittet i innbyrdes strid og ikke kan enes om formene for vårt kommende statsstyre, ~~har vi i Nasjonal Samling også her den hele tid holdt en fast linje og er kommet så langt med hensyn til realiseringen av våre planer på dette punkt at de når som helst kan~~ ^{settes ut i livet} ~~realiseres~~. Så kan de andre fortsette sin diskusjon som vil være like formålsløs og like lite resultatbringende som de ørkesløse debatter som ble ført i det gamle norske storting som bl.a. førte til den politiske forvirring og oppløsning som var direkte årsak til det forsmadelige 9. april. Gjennom vår måte å ordne statens styre på, vil det norske folk få det som det i en årrekke har higit etter: politisk ro og ordnede forhold for å kunne utvikle seg på næringslivets og kulturlivets område. Det vil gjennom partiet ha den mest intime kontakt med sitt styre og vil ikke føle seg prisgitt de tilfældigheter som gjorde det gamle storting og den tidligere regjering til vinglete og svake representanter for det norske folks livsinteresser.

Mennene i det kommende riksting vil ~~være ledet av én tanke: folkets og hele landets beste.~~ De vil ikke være dirigert av politiske partiinteresser, av enkelte gruppers næringsinteresser eller en enkelt klasses kamp ~~for~~ ^{for} makten. Det ledemotiv som disse menn vil ha, vil sette en ~~stopper~~ ^{brann} for all diskusjon i et forlorent demokratis navn, og det vil for alltid sette en stopper for politiske spekulanter enten de arbeider i viljeløs blinnet eller i selvpoppgitt evneløshet utenfor landets grenser fordi ~~den nye tids~~ ^{den nye} ledemotiv er Norge og det norske folk.